

הרב נסים, מפרסם הנושאים

מנחם בנין הנחיל לעצמו מפלה פסיכולוגית ופוליטית מוחצת, אף שוכה בשני ח"כים נוספים. תעמולתו הצעקנית הפחידה את הבוחרים, דחפה אותם לזרועות בן-גוריון. ה' איש שנראה בסוף תשי"ט כמזעזע רציני לאיש השנה הבא, היה עסק בסוף תשי"ך בהצלת הקיים. מבלגתו היתה אחוזה דמורלוצייה רבה, כשחבריה נואשו ברובם מן האפשרות לערער את שלטון מפא"י.

צמד הסט. **(יוסף פרידן ויוסף ספיר)** הוביל את הצ"כ למפלה יוחצת עוד יותר, הביא אותם אל עברי פי פחת. בשנת תשי"ך היתה מפלגה זו לכוח פוליטי מבוטל. משבר דומה עבר על אחותה העבודה, שירדה אף היא כמעט לחצי. מפא"י והדתיים אננם החזיקו מעמד, אך במציאות החדשה היו כמעט חסרי-אונים.

תוצאות היום המר והנמר בהודש אוקטובר הוכיחו סופית כי הציבור פנה עורף למפלגות החתיקות, שהשתתפו כולן בחלוקת השלל של המשטר. מאחר שההבדלים המהיר תיים ביניהן לבין מפא"י היו אפסיים, העדיף הציבור את מפא"י ואת מנהיגה, שנראו אחראיים ורציניים יותר. אילו נערכו בחירות בסוף שנת תשי"ך, קרוב לחדאי כי מפא"י היתה זוכה בשלושה-ארבעה ח"כים נוספים.

★ ★ ★ סטירת-יחי לפזננים

בן-נחמיה שפנו עורף למפלגות החתיקות לא הת' ו' להבו במיוחד מפא"י. מדוע, אם כן, לא תמכו בעליית כוחות חדשים, מבין אלה שהכריזו בתשי"ט בקול-יקולות מלחמת-חרמה על "המישטר"?

גם בגירה זו נעשתה מלאכת מפא"י על-ידי יריביה. אילו היו מתאחדים, לפחות זמנית, ומראים סימנים של אחריות ובגרות, יכלו להציל דל חוש בכנסת. לוכות בהמישה או בשישה מקומות, אולם הקבוצה היחידה שהציעה זאת — הפעולה השמית — לא נענתה.

הקהל ראה לפניו אוסף של קבוצות קטנות, שאף אחת מהן לא היתה מוכנה לצעד קטנטן בחברת האחרות. הוא התרשם כי סכסוכים אישיים ואמביציות אישיות ממל- איים בחוגים אלה תפקיד חשוב הרבה יותר מאשר הרצון הכן להתחיל את המישטר.

דיויד בן-הרוש, שהיה מועמד רציני לאיש-השנה של תשי"ט, לא היה מסוגל לשתף פעולה עם איש, נכשל בבחי' רות, נעלם מן הבמה. שאר הרשימות העדתיות נכשלו עוד יותר. הר העם של ואריסאליב הוליד עכבר פוליטי. הרב' בות שעקבו באהדה אחרי מאבקם המוצדק של קרבנות הקי' פוח העדתית, לא היו מוכנים להצביע בעד רשימות עדתיות' גרידא, להשכן לגורם פוליטי עצמאי. הקארייריזם האישי הב' לט של העסקנים העדתיים, שלא יכלו אף להתאחד בינם לבין עצמם, עורר סלידה מוצדקת.

קבוצתו של **אליעזר ליבנה**, שקמה בשנת תשי"ט תוך וימרות כה קיצוניות, שילמה אף היא את המחיר בעד פעולתה הפלגנית. אחרי שהסתכבה ללא מוצא בטכסיסים של עצמה, לא העזה לגשת לבחירות, נדחקה בשנת תשי"ך לשולי החיים הפוליטיים, הצטמצמה בפרסום שבועון סנסציוני קטן, דל-תפוצה. ליבנה עצמו התגלה במשך השנה כריאקציונר מושלם, לא רק בדעותיו החברתיות, אלא גם ביחסו למאור' עות אפריקה, כאשר הצדיק במלוא פה את התמרונים המכו- ערים ביותר של הקולוניאליזם השוקע.

הקבוצה החתיקה והעקבית יותר, הפעולה השמית, הצטמ' צמה אף היא בשטח הפירסום, יומה את אתגר, כתב-עת רציני שחדר השנה לצמרת האינטלקטואלית של המדינה.

★ ★ ★ המכנה: דיקטטורה חוקית

אחרי שמנהיגי המפלגות האחרות וקבוצות-השוליים האוילו בטובם להנחיל למפא"י את הנצחון המכריע, נפתח פרק חדש בתולדות המפלגה. היא לא היתה צריכה עוד לדאוג למעמדה, ללחום במפ' לגות האחרות. היא יכלה להקים כאחז-נפשה כל קואליציה, לזרוק כל שותף ולהחליפו באחר. שליטונה היה מובטח.

דויד בן-גוריון ידע כי שילוש בישראל כשליטי-יחיד עד סוף ימיו. על כל הפנה את מרצו לשתי בעיות: להבטחת שלטון מפא"י אחרי הסתלקותו, ולהנצחת עצמו בספרי ה' היסטוריה.

גוריון התכונן לרכשם כבוא העת, בווה, תוך ניצול שעות' כושר.

תוך כדי כך חזר לבמה אדם בעל אמביציות פוליטיות לזהות, שלא מצא עד כה כר מתאים לפעילותו. **יגאל ידין** הפך נושא-כליו העיקרי של כיגי בשטח זה, הודיע בואת על תביעתו להשתתף בבוא העת במאבק על הירושה. גם שאר נערי-טיפוחיו של בן-גוריון התקדמו השנה לק' ראת יעדם. הם הוסיפו לשתף פעולה ביניהם, על אף אי- האהדה הרבה שהם רוחשים איש לרעהו, בירודעם כי רק במאוחר יצליחו לכבוש לעצמם עמדה איתנה במפלגה.

משה דיין, איש השנה של תשי"ז, הפך מס' 1 בלת"י מעורער בקבוצה זו. הוא השתלט על משרד-החקלאות, בדיוק בשעה ששנים ארוכות של תיכנון לקוי הסתכמו במשבר חקלאי ששוב אי-אפשר היה להסתירו. בהתאם לאופיו, לא הציג תוכנית מרכזית חדשה. הוא זרק סביבו רעיונות רבים, חלקם נכונים וחלקם פסולים, תימרן ללא הרף, התקדם פה, נסוג שם. הוא לא שינה בהרבה את מצב החקלאות, אולם לא ירד אף ליום אחד מכותרות וממהדורות הח' שות ברדיו. מכיון שדיין אינו מתכוון להיות שר-חקלאות מזהיר, אלא ראש-ממשלה, יתכן שהיה זה חשוב יותר.

פחות התבלט **שמעון פרס**, בתפקידו החדש כתת-שר הבטחון. הוא סבל מירידת המתח הבטחוני בתשי"ך, וגם מעובדת היותו רק תת-שר. גם הוא דאג לכותרות, השמיע נאומים שסתרו דתיר זה את זה, אך היו תמיד טובים לפר' המאחורי מסך זה השקיע עבודה רבה בביצור עמדתו. ובכינון מנגנון שיהיה מסור לו אישית. יחד עם דיין, ניסה לגבש את חוג הדר הצעיר במפא"י, להפכו למוסד עצמאי בעל מעמד מועד.

עוד פחות מצליח היה **אבא אבן**. אחרי שכינה כשר-בל"י תיק, היינו כשר-בלי-פרסומת, נטל לידיו את תיק-החינוך, בדיוק כשעניני החינוך הגיעו למבוי סתום. מרד המורים וה' התיכונים, אחת התופעות החשובות ביותר של תשי"ך, וה' התמרדות הנגדית של מרכז המורים, יצרו סכך עגום. אבן לא ניסה לספל בבעיות אלה, השאירן לוולת. תחת זאת, נכניא מכון יוצימן, קצר יכול פריסומת בוחי-ח'חובות, שנועדה לספל בתפקיד המדע בארצות נחשלות. בסך הכל נראה אבן לציבור כמהדורה צעירה של שרת, וסיכוייו נפלו מסיכויי חניכי ביגיי.

★ ★ ★ הקרב על הירושה

איש מבין נערי-הזוהר של ביגי לא התקרב בתשי"ך אף מרחוק לדרגת מועמד לתואר איש-השנה. אך יריבם העיקרי היה מועמד רציני.

פנחס לבון התגלה השנה כגורם-יכוח חשוב וכאישיות אמיצ'לכ. הוא היה האיש היחיד שהעז להתנגד לתכניות בן-גוריון, ואף לכפות עליו דרך הפוכה. למחרת הבחירות הכריח את בן-גוריון לחתר על קואליציה ימנית, להרכיב קואליציה פועלית המקבילה לצמרת המסודרת. אותה שעה הכריח את בן-גוריון, בצורה משפילה למדי, לחתר על ה' אחת קופת-חלומים. הוא הכריח את אשכול לשחרר את פני צווי-הפיטורים ממס-ההכנסה, הכריח את ספיר להסכים להע' לזאת תוספת הדיוקר.

האיש שהעז להתגרות בבן-גוריון, לא חשש להתנכל בגלוי ללידרי-טיפוחיו. על כל צעד ושעל נתקלו דיין, פרס ושות' בחומת התנגדות של צמרת ההסתדרות. שפעלה בשיתוף- פעולה עם מעל-מפא"י האחרים. לא היה זה מאבק אישי וכיתתי בלבד. לבון וחבריו הש' כילו להגדיר את עצמם על בסיס אידיאולוגי. הם טענו נגד ריכוז כל הכוחות בידי המדינה. בצורה זו רכשו אף את אהדתם של חוגים שאינם רואים בעין יפה את ריכוז-הכר' חות הרב בהסתדרות עצמה. חוגים אלה הבינו כי מצב זה עדיף על הברירה של בן-גוריון ודיין — טוטאליטאריות ממלכתיות, שתוביל בהכרח לדיקטטורה ממלכתית.

★ ★ ★ פורנו-פוליטיקה נגד טולידאנו

שעה שנערכו הקרבות בתוך מפא"י, לא שקפה המפלגה על שמריה. היא הוסיפה להתפשט ולכבוש שטחים חדשים.

הכיבוש המכריע ביותר היה בשטח העירוני. מפא"י לא השתלטה רק על כל העיריות (מלבד רמת-גן), אלא גם ניג' שה לבצר את עמדותיה במרץ וביעילות. **מורדכי נמיר** נתן גיבוי לפעולות אלה בעיריה החשובה ביותר: תל- אביב-יפו.

כיבוש חשוב אחר היה בשטח העתונות. מפא"י קנתה כמעט את כל הבטאונים בשפות הלועזיות. קבעה על-ידי כך מונופול של תעמולה לגבי מחצית מתושבי הארץ. בצור' רה זו או אחרת השתלטה למעשה גם על כל הבטאונים הבלתי-תלויים בשפה העברית. היא התכוננה לפרסם שבועון' רדיו שיפיץ את דברה, הכשירה את הקרקע להקמת טלבויה. כך היו בידיה הנתונים להקמת מונופול תעמולתי כמעט מוחלט.

אולם המערכה הפיקאנטית ביותר של השנה היתה מערכת' הכיבוש של מפא"י בשטח הדת, מאחר שהשתלבה בפרשה פרסית לגמרי — נשואי הרב טולידאנו — והפכה למאורע הפופולארי ביותר של תשי"ך.

בשנים האחרונות הרסה מפא"י בהדרגה ובשיטתיות את המונופול של המפלגות הדתיות על הייחוד בארץ. עתה הגיעה השעה לתרגם השגו זה לשפת עובדות שילטוניות. שר-הדתות **יעקוב טולידאנו**, כבר היה קשור במפא"י **יצחק נסים** לא היה רחוק ממנה. עתה רצתה מפא"י

לגרסם לכהירת רב ראשי אשכנזי המקובל על מפא"י, **שלמה גורן**.

ההגיון חיב על כך את התחרות של משולש טולידאנו- גורן-נסים. הראשון-לציון, השונא את המפלגה הדתית, יכול היה להיכלל בצירוף זה. אולם במים העכורים של העסקנות הדתית בארץ שוחים דגים רבים, וקיים בה מאבק נצחי של הכל נגד הכל, בתוספת חשבונות ארוכים של שנאות וקנאות הדדיות.

אחת מאלה היתה השנאה הנושנה בין טולידאנו ונסים. שנאה זו קילקלה את לוח-הזמנים של מפא"י. עשרות עס- קנים אחרים, מן הרב הקשיש **יהודה מימון**, הקרוב לבן- גוריון, ועד לחיים **משה שפירא**, בחשו בקדרה, עד ששום אדם נורמלי שוב לא היה מסוגל להבין מי הוא בעד מי, ומי נגד מי.

זה היה המצב כאשר החליט **יעקוב טולידאנו** בן ה-80 לשאת לאשה את **מרים סבאג** בת ה-20. הנשואי, שנערכו בחשאי, פורסמו מיד על-ידי אנשי הרב נסים, שהפ' כום להשק פוליטי רב-עוצמה. הפירסום גרם להגבה ציבורית ספונטאנית ונלהבת כל כך, עד כי רק פסיכיאטר היה מסור' גל לנתח את מקורותיה. מאות בדיחות פורנוגרפיות נולדו בין-לילה, הגיעו עד לפינה הנידחת ביותר בעולם, בה חיו ישראלים.

תגובה פורנו-פוליטית זו, יחד עם הרקע הציבורי שלה, יכלה להפוך את הרבנית מרים טולידאנו לאשת-השנה של תשי"ך, האשה השנייה בתפקיד זה אחרי אשת-השנה של תשי"ט, יעל דיין. חשיבות המערכה הדתית הודגשה כעבור זמן קצר, כאשר התמכר גם **כנימון מינץ** לתוכניות הדיק' טטוריות של בן-גוריון.

אולם המאורע שלושי של תשי"ך הטיל את צלו על כל שאר המאורעות, כולל תוצאות הבחירות ונשואי-טולידאנו.

★ ★ ★ פנים אי העבר

יתכן שאין מדינה בעולם השקועה כל-כך בעבר שלה, ואשר פרשות היסטוריות עשויות לעורר בה סערות כה חמורות.

ראש-הממשלה הקדוש השנה חלק ממרצו להבטחת מקומו בספריה-היסטוריה. הרסטת ספר-קישט מבחיל על המאבק הארצישראלי, אכסדוסס, עוררה זעם ציבורי רב, מלחה במ' ששיאלימות באזורים ערביים. ספר של **דוב יוסף**, שכלל התקפות על **דויד פלתיאל**, עורר מחדש ויכוח כללי (ועקר) על מאורעות תשי"ח בירושלים — ויכוח בו השתתפו בהתלהבות אנשים שאין להם מושג על כל הפרשה. בחוגים יותר מקצועיים גרם לויכוח חריף בספרו של **ג'ון קמחני** על מלחמת תשי"ח, שהיה מלא וגדוש אידיוקים מגותכים. אחד מאירועי השנה היתה האזרנה הממלכתית לזאב זיבוי' מינסקי, שנערכה על-פי הידברות בין יגאל דיין ו**ערי ז'בוטינסקי**, במטרה לקדם את שניו שיטת-הבחירות ול' פלג את תנועת-החרות. מסביב ל**אפרים אליין**, שנחשד בהשדות כבדים בימי המחתרת, נערך דיון היסטורי מסוג אחר.

אם פרשות היסטוריות משניות כאלה יכלו לעורר סערות וויכוחים, אין פלא בכך שההתרגשות העמוקה של המוני ישראל בתשי"ך היתה מוקדשת לפרשה היסטורית שאין דומה לה בדברי ימי העמים.

איש-השנה של תשי"ך הגיע למעמדו בעל-כורחו. הוא היה מוכן לחתר על כך ברצון. הוא לא עשה שום מעשה בתשי"ך. המעשים, שהנחילו לו במאוחר את התואר, בוצעו על-ידו לפני 15 שנה ומעלה.

זה היה השם שהציג בשנת תשי"ך תבערה בלב כל ישראל: **אדוקף אייכמן**.

דיין נואם - ערב הבחירות